

Karjala-lehti huhtikuu 1997:

Sortavalan hautausmaita kunnostetaan

Sortavalan hautausmaat ovat olleet monien kaupungista ja maaseudulta aikoinaan evakkoon lähteneiden ja heidän jälkeläistensä käyntien kohteina. Omaisista, ystäviä ja Sortavalan monivaiheisen historian henkilöitä on voinut muistella siellä käydessä. Eniten kiinnostusta on herättänyt kaupunki- ja maaseurakunnan yhteinen ("vanha") hautausmaa, joka on suurin ja näkyvimmillä paikalla Helylän ja Karmalan teiden risteyksessä kiviaidan ympäröimänä. Sen keskellä on Suomen vapaussodan vankka muistopaasi saanut olla koskemattomana kuluneet vuosikymmenet teksteineen: *"Ei pelkuruutta, petturuutta povi tuntenut sen joukon, joka kummun yöhön tässä on astunut. Ja vapauttas, isänmaa, jos konsa uhataan, me nousemme ja kanssamme taas nousee Suomenmaa"*. Hautamuistomerkkejä on paljon rikottu ja kaadettu maahan. Sortavalan maaseurakunnan uusi hautausmaa on jopa kokonaan täyttynyt uusista vainajista. Silti moni käyttää lyhyen vierailunsa myös käyntiin niillä paikoilla, joihin vuosikymmenien takaiset muistot sitovat. Samalla joutuu panemaan merkille eron maittemme kulttuurin välillä.

Jo vuosikymmeniä sitten vierailivat Sortavalassa Itä-Karjalan maanviljelysseuran edustajat kunnallisneuvos *Juhani Leppälä* ja agronomi *Eino Murole luovuttamassa seuran* historian silloisille isännille. Leppälä kertoi, että he halusivat silloin, kun matkaluvan saanti vielä oli vaikeaa, näin kiinnittää kaupungin johdon huomion siihen, mitä alueella oli aikaisemmin maanviljelyn alalla tehty. Tulkoon tässä mainituksi, että hän samalla itkusilmin kertoi oman mallimaatilansa Kirjavalahdessa muuttuneen pajukoksi. Hänkin kiinnitti vierailulla isäntiensä huomiota siihen, että sivistyskansat hoitavat hautausmaitaan. Kaupungin johto oli luvannut korjata tilannetta, "kun ehkä ensi vuonna saadaan määräraha tarkoitukseen".

Kun tämän vuosikymmenen alussa aloimme päästä käymään Sortavalassa, ensiksi huomasimme keskellä kaupunkia olleen sankarihautausmaan muuttuneen kaatopaikaksi. Suomen Sortavala-järjestöjen ponnistuksien yhteisymmärryksessä kaupungin nykyisen johdon kanssa paikka saatiin puhdistetuksi ja sille pystytetyksi vuonna 1993 kivinen risti. Kansliapäällikkö *Reino Auvisen* aloite ja ponnistelut tuottivat näin tuloksen. Istutuksia lisätään vielä. Asukkaiden asennoituminen näitä kulttuuriarvoja kohtaan onkin vähitellen parantunut, mitä näkyvä muistomerkki varmaan edesauttaa.

Siviilihautausmaista maaseurakunnan uuden hautausmaan kaikki suomalaiset haudat on hävitetty ja haudattu uudestaan. Arkistosta on löytynyt luettelot suomalaisista sinne haudatuista, joten voisi ajatella heidän nimiensä "ikuistamista" pystytettävään laattaan. Kaupunkiseurakunnan uusi hautausmaa oli myös valmistunut ennen viime sotia, ja monia kaupunkilaisia oli ehditty haudata siihen. Siellä olisi tehtävää, koska monia hautakiviä on poissa paikoiltaan ja monet varmaan sammalten peitossa. Siunauskappeli on vieläkin metallipajana. Ainoa nyt pystyssä oleva hautakivi on Sisälähetysseuran diakonissalaitoksen johtajan pastori *Frans Tarmon*.

Ortodoksisia hautausmaita on kaksi. Toinen on maa- ja kaupunkiseurakunnan yhteisen hautausmaan vieressä, missä korjaustyöt on aloitettu. Erikoinen on kaupungin mesenaattipariskunnan hautaholvi, jossa valtioneuvos *Herman Hallonblad* on haudattu luterilaiselle puolelle rajaa ja hänen puolisonsa *Elisabeth Hallonblad*, omaa sukua Siitoin, ortodoksiselle puolelle. Holvi on nyt kaupungin suojelukohteena. Toinen ortodoksinen hautapaikka on Miikkulan kirkon vieressä Riekkalan saarella.

Joensuulaisen ylipuutarhurin, puutarhaneuvos *Reima Karetien* johdolla on viime vuosina karsittu pensaikkoja ja nostettu pystyyn ja kiinnitetty jalustoihinsa kolmatta saata hautakiveä vanhalla hautausmaalla. Jotkut ovat niinkään käyneet kohentamassa omaistensa hautojen kuntoa. Opetusministeriön ja Kristianstadin - Sortavalan säätiön tuki on ollut suurena apuna mm koneiden kustantamiseksi. Omaiset ovat tukeneet lahjoituksin mainitun säätiön Sortavalassa tapahtuvaa työtä. Tunnettujen sortavalalaisten perheiden ja sukujen kuten *Alopaeuksen, Bergin, Boijen, Boxströmin, Haganin, Hällströmin, Ingmanin (Ivalo), Jormakan, Jylhän, Kaikkosen, Kivisen, Leanderin, Mäkisen, Nissisen, Plathanin, Relanderin, Sahlmanin, Saikkosen, Saukon, Vaarasen (Hougberg), Weledejevin, Wegeliuksen* ja monien muiden muistomerkit ovat nyt hyvin näkyvissä.

Koko maan historiaan

vaikuttaneiden henkilöiden hautapaikkoja on niinkään voitu osoittaa. Mainittakoon näistä koko Karjalan herättäjä, ulkolähetys- ja raittiusmies ja kirjojen julkaisija *Henrik Renqvist*, jonka kustannustoimintaa nyt jatkaa Otava. Toinen on tunnettu hengellinen runoilija ja säveltäjä *Sakari Topeliuksen* tyttärenpoika *Mikael Nyberg*, joka kuoli evakkona Savossa, mutta haudattiin vielä talvisodan kestäessä Sortavalaan. Vielä on mainittava ainakin suomalaisen kirjallisuuden merkkimies *Samuli Suomalainen*.

Hautapaikkojen tunnistamista vaikeuttaa tähän mennessä löytyneiden arkistojen puutteellisuus. Viimeisten hautaluetteloiden mukaiset kartat puuttuvat tyystin. Mikkelin maakunta-arkistossa on vanhan hautausmaan kartta vuodelta 1917, rakennusmestari *J. Hartikaisen* tekemä. Vain jokin määrä tämän kartan mukaan tehtyjä irrallisia hautakuitteja on löytynyt. Kartasta on kuitenkin hyötyä. Ovathan käytävät ja polut olleet melkein sellaisinaan sotiin saakka. Paikkakuntalaiset ovat polkeneet uusia käytäviä oikaistessaan hautausmaan halki, ja entiset ovat osaksi kasvaneet pensaikkoja mutta kartan mukaan ne on mahdollista paikallistaa. Näin ollen uusi "oikea" kartta on vaikeasti rakennettavissa sirpaletietojen varassa ja on vielä hyvin keskeneräinen.

Hautausluettelot ovat nekin hyvin puutteelliset. Etsinnät Mikkelissä, Joensuussa, Petroskoissa, Sortavalassa ja Kansallisarkistossamme eivät ole tuottaneet paljon tulosta. Vanhan hautausmaan hautausluetteloita on vain vuosilta 1934 - 1944. Tehtyjentutkimusten perusteella on kuitenkin voitu monelle osoittaa omaisen hautapaikan. Mutta olisi toivottavaa, että ne, jotka tietävät tarkoin omaistensa hautapaikan jolla ei ole hautakiveä, kertomaan siitä. Näin saataisiin karttaa vähitellen täydennetyksi.

Suunnitelma sisälsi alkuun vain pienen osan vanhaa hautausmaata, mutta sitä on laajennettu siinä toivossa, että yhä useammat lapset ja lastenlapset kiinnostuisivat kunnostamaan vanhempiansa, esivanhempiansa ja heidän naapuriensa hautoja. Niinpä monet omaiset ovat joko itse käyneet hoitamassa tai ovat järjestäneet hoidon paikallisten edustajiensa kautta. Hautausmaan hoito lienee osaltaan vaikuttanut siihen, että aluetta ei ole otettu muuhun käyttöön.

Alpo Hukka